

ענת גולד
מנהלת אגף תכנון, קק"ל

ציטוט

גולד ע. 2018. מודל חדש בתכנון – טשטוש קו המגע בין העיר ליער ויצירת "מרחב ירוק אחד". אקולוגיה וסביבה 9(4). העתק

מודל חדש בתכנון – טשטוש קו המגע בין העיר ליער ויצירת "מרחב ירוק אחד"

January, 2019 ב 6

גיליון חורף 2018 / כרך 9(4)

בקצרה

הקרן הקיימת לישראל מקדמת מודל תכנוני חדש, שלפיו תכנון המרחב העירוני והשטחים המיוערים והפתוחים סביבו יתבצע בתפיסה ירוקה אחת כוללת ומשולבת. לפי תפיסה זו, יטושטשו קווי המגע עיר-יער, כך שמראש התכנון העירוני הירוק יעשה בצורה המיטבית, והחיבור לשטחים המיוערים יהיה ברצף, בעיקר רצף תודעתי.

בהתאם למדיניות חדשה של הנהלת הנוכחית של קק"ל תכנון היערות מקודם כיום בתפיסה ארצית כוללת, וממנה נגזרות תוכניות אזוריות ונקודתיות. התכנון משלב חזון ארוך טווח ודגש על חיבור לקהילה ועל חיבורים בין קהילות באמצעות שטחי היער והשטחים הפתוחים. בהתאם לכך, אגף התכנון מקדם כיום מסמכי מדיניות תכנון, תוכניות-אב ארציות לנושאים שונים וסט פרטים פיזיים לנושאים שונים (כדוגמת שולחנות פיקניק, כיתת לימוד, תיבות קינון לציפורים, מסתורים, ספסלים, ספרייה חיצונית), שיוצרים סטנדרט אחיד, שפה אחידה ומיתוג. תכנון ארצי זה ייצור מערכת "רשתות" שתהיה מזוהה עם קק"ל: רשת יערות קהילתיים, רשת שבילי אופניים, רשת חינוכי לילה לאורך שביל ישראל, רשת שלוליות חורף ועוד.

אם כן, מהו המודל החדש – "מרחב ירוק אחד" – שאנו מובילים? ניתן להסתכל על מודל זה כעל החיבור בין שני דגמי תכנון. האחד – השטח העירוני "החום" עטוף במעטפת ירוקה של שטחי יער ושטחים פתוחים (לדוגמה ירושלים ויער ירושלים ממערבה), השני, מערכת של שטחי יער ושטחים פתוחים, שבתוכה יש שטחים "חומים" (יערות מנשה והקיבוצים המשובצים בתוכם). בשני הדגמים יש קו מגע חד וברור בין השטח הבנוי לשטחים הירוקים הפתוחים, ויש ביניהם קשרי גומלין כאלה ואחרים. המודל החדש מציע להתייחס לכלל השטחים הירוקים הפנים-עירוניים והחוץ-עירוניים כעל מרחב ירוק אחד, עם גבולות רכים ביניהם. הדבר נכון לרצף של חורשות ופארקים עירוניים, שדרות נטועות, שצ"פים עירוניים, נטיעות בחצרות של מוסדות חינוך ומבני ציבור, יער מאכל, גינות קהילתיות, יחד עם שטחים עירוניים מוצעים לנטיעה, שטחים טבעיים, שטחי יער ושטחים פתוחים.

באופן מסורתי בתכנון ובניהול של יער קהילתי (שהוא יער פתוח שהקהילה הסמוכה אליו רואה בו חלק מ"שטח הפעילות" שלה) התייחסה קק"ל רק לשטחים הנטועים מחוץ ליישוב, כנגזר מתוכנית מתאר ארצית ליער ולייעור (תמ"א 22) או מתוכניות מפורטות ליער בלבד. לאור המודל החדש ההסתכלות היא על כלל השטחים הירוקים שהרשות המוניציפלית, קק"ל והציבור עצמו מנהלים יחדיו. בהתאם לתפיסה החדשה, היער הקהילתי הוא המרחב העירוני הירוק כולו. מרחב ירוק זה עתיד לשדרג ולשפר את איכות החיים, האוויר, הנוף, האקלים העירוני, אזורי הפעילות, המפגש, הפנאי והנופש, וכך לתרום לשיפור חוויית המגורים ובריאות התושבים. חשיבותו של מרחב זה גדלה עוד נוכח מגמות הבנייה ההולכות וגוברות בשנים האחרונות, בדגש על ערי המרכז ועל הערים שנחתמו בהן הסכמי גג עם משרד הבינוי והשיכון לתוספת דרמטית ומיידית של יחידות מגורים.

בשלב זה של הרצת המודל החדש מקודמים שישה יערות קהילתיים במרחב מרכז של קק"ל: יער ירושלים, יער ראש העין, שוהם, מודיעין, יוקנעם וערערה. המיזם אמור להתרחב בשנים הבאות צפונה ודרומה.

התפיסה התכנונית הארצית של "מרחב ירוק אחד" מופעלת מלמעלה למטה, אך הצלחתה מחייבת מפגשים מקומיים עם ציבור מעורב, אכפתי, החש שייכות למקום: תחושה שהמרחב הירוק המיוער והכולל הוא המרחב הפרטי של כל אחד ואחד, החצר הקדמית ואזור הפעילות שלו.

תפיסה זו, ובעיקר אופן קידום היערות הקהילתיים במודל, מהשלבים של החשיבה והחזון ליער, דרך התוכנית, התכנון, בחירת פרטי ביצוע מסט הפרטים לשימוש בהתאם לאופי הקהילה ולרצונה ועד לביצוע ולהפעלה של המרחב במשותף – תאפשר לקהילה להתחבר אליו. המטרה היא שכל פעילות שיכולה להיות במרחב הירוק – תהיה בו: סדנאות, טיפולים, אירועים עירוניים, אירועי קק"ל, סיורים, הדרכות, מרחב למידה, מרחב שהייה, מרחב טיול וכן הלאה. היער הקהילתי ישמש ליחידים ולקבוצות, לילדים ולמבוגרים, למשפחות, למערכת החינוך, לתנועות הנוער ועוד. הצלחתו תלויה בחיבור של הקהילה אליו וביזמה שלה לצקת בו תכנים. מדובר בפלטפורמה גמישה ומותאמת, שתאפשר הנאה מהיער ומהמרחב הירוק באופן פעיל וסביל כאחד.

אני מאמינה שבזכות המיזם נוכל ליצור מציאות של **מרחב ירוק משותף ומשתף**.
